

Posudek na diplomovou práci Jana Zelenky, Český kníže a saský vévoda ve 12. století. Srovnání knížectví „Čechů“ se saským vévodstvím Jindřicha Lva.

UK FF, Ústav českých dějin, Praha 2006,

118 stran

Za cíl své diplomové práce si Jan Zelenka určil zjištění eventuálních rozdílů v postavení českého knížete oproti německému vévodovi, které by mohlo přispět k specifikaci postavení českého státu v struktuře římsko německé říše. Pro tento úkol si zvolil období relativní politické stability říše za vlády Fridricha I. Barbarossy, přičemž srovnává postavení českého knížete a posléze krále Vladislava s postavením saského vévodství a vévody Jindřicha Lva. Na okraj připojil také srovnání postavení druhého říšského území, které Jindřich Lev držel, Bavorska. Vzhledem k povaze pramenů a neustálené terminologii ve sledovaném období vhodně předeslal celé práci výklad dále užívaných pojmů (termíny „vévoda“ a „kníže“). V úvodu práce podal charakteristiku sledovaného období a nastínil hlavní problémy doby. Vlastní práci rozčlenil do čtyř kapitol. V první kapitole podal charakteristiku společenských a politických poměrů saského vévodství, ve druhé postihl politický systém a společnost českého knížectví. Ve třetí kapitole zevrubně pojednává o problematice lén. Ve čtvrté kapitole sleduje politické procesy v obou útvarech za Barbarossovy vlády, tedy pádu Jindřicha Lva, neúspěchu nástupnické politiky Vladislava II. a postavení Moravy, Sedlecka a pražského biskupa v osmdesátých letech dvanáctého století. V závěru shrnuje dosažené výsledky. K práci jsou jako přílohy připojeny mapy (vesměs převzaté z literatury), bibliografie se seznamy zkratk a anglické resumé.

Podrobná analýza umožnila diplomantovi zpřesnit, místy i korigovat, představy tradované v historické literatuře a ukázat základní rozdíly mezi postavením českého státu a říšského vévodství a jejich představitelů. Především oceňuji výsledky autorovy práce týkající se královského titulu Vladislava II., o němž se v literatuře v rozporu s ustanovením Barbarossovy listiny traduje, že šlo o osobní propůjčení hodnosti. Interpretaci J. Zelenky, která bere v úvahu i širší souvislosti, by rozhodně měla být věnována pozornost při dalším zkoumání problematiky vztahu českého státu a říše. Pokud jde o specifika postavení českého státu, nepřináší sice práce nové objevy, ale v nových souvislostech, především díky interpretaci lenních vztahů, přináší nové argumenty potvrzující některé dříve vyslovené hypotézy (např. úvaha, proč mohl římsko německý panovník celkem volně nakládat s říšskými územími, zatímco český stát uděloval v léno pouze Přemyslovcům, význam lenních vztahů ve vzájemném poměru říšského panovníka a českého knížete, význam seniorátního principu v nástupnictví

pro Přemyslovce a český stát i pro říšského panovníka) . Rovněž pasáže týkající se postavení Moravy, Sedlecka a pražského biskupství v osmdesátých letech 12. století obsahují myšlenky, s nimiž by se mělo nadále počítat.

K práci lze vznést jen některé dílčí připomínky. Například z pramenů jasně nevyplývá, že moravské „provincie“ měly být od počátku dědičné v rámci rodin prvních údělníků (s. 37). S tím alespoň není v souladu pravidelné „uspořádávání“ Moravy při každé změně na pražském trůně (zcela jistě se však v moravských údělech dědičnost prosadila podstatně dříve než na pražském trůně). Povolební objížd'ky říšských panovníků by bylo lépe nazývat překladem německého pojmu (Huldigung) nežli „korunovačnickými“ jízdami. Pro „Brandenburg“ či „brandenburskou“ marku je vžitý český název Branibory, který není třeba měnit.

Diplomant využil všech potřebných pramenů, které mohou přispět k řešení sledované problematiky, i všechnu podstatnou odbornou literaturu. Vzhledem k zájmu, který byl problematice říšských dějin za vlády Fridricha Barbarossy, Jindřichovi Lvovi i českému státu a jeho postavení věnován, by bylo sice možno seznam literatury téměř do nekonečna rozšiřovat, ale nebylo by to již funkční. Připomínky ovšem mám k anglickému résumé, do něhož se „vloudil“ větší počet chyb.

Diplomová práce Jana Zelenky je zpracována na dobré odborné úrovni s potřebnou znalostí pramenů a odborné literatury. Odbornými i formálními kvalitami vyhovuje nárokům kladeným na diplomovou práci a lze ji odpovědně doporučit k obhajobě. Navrhuji hodnotit práci stupněm „výborně“.

V Praze, 22. května 2006.

Prof. PhDr. Marie Bláhová, DrSc.